Avtor zanimivosti (besedilo in grafikoni): **Dr. Anton Polšak,**
Zavod RS za šolstvo
COBISS: 1.04

Koliko hrane v povprečju porabi član gospodinjstva v Sloveniji?

V zvezi z vodilno tematiko te številke nas je zanimalo, koliko denarja porabimo v Sloveniji za hrano in koliko hrane pojemo. Oprli smo se na razpoložljive statistične podatke in se omejili na obdobje po letu 2000. Pri tem je treba upoštevati metodologijo pridobivanja podatkov, ki govori o količini porabljene hrane, ta pa ni enaka količini dejansko zaužite hrane. Prav tako je potrebno vedeti, da se je leta 2012 metodologija nekoliko spremenila, od leta 2010 pa SURS tudi ne zbira podatkov za vsako leto, ampak na tri leta. Poleg tega pri porabi hrane upošteva samo doma porabljeno hrano, ne pa tudi količine živil in pijač, ki so zaužite zunaj doma, na primer v restavracijah, gostilnah, kavarnah ipd. (SURS, Metodološko pojasnilo).

Kaj nam povedo podatki?

Leta 2018 je povprečno slovensko gospodinjstvo za življenjske potrebščine porabilo 19.560 evrov (ali 5.883 evrov na člana). V to ni vštetо nekaj deset evrov lastne proizvodnje. Od tega je porabilo za hrano in brezalkoholne pijače 2.817 evrov (1.135 evrov na člana), kar predstavlja 14,4 % vseh izdatkov. Pri tem je potrebno povedati, da gre za povprečja, saj so nekateri izdatki med različno velikimi gospodinjstvi nesorazmerni, prav tako je razlika v porabi glede na socio-ekonomski status članov gospodinjstva. Izdatki, izraženi v evrih, se od leta 2000 večinoma povečujejo, zmanjšali so se le v nekaterih kriznih obdobjih po letu 2008 (Grafikon 1).

Strukturo izdatkov prikazuje Grafikon 2. Največ izdatkov je povprečno gospodinjstvo porabilo za prevoz, sledijo pa izdatki za hrano in stanovanjske stroške. Ker nas v tej zvezi najbolj zanima hrana, poglejmo, koliko hrane je v povprečju član gospodinjstva porabil v enem letu, pri čemer nas ne zanima, koliko od tega je šlo v odpadek.

Pri osnovnih živilih, kot sta moka in kruh, je v obravnavanem obdobju opazno zmanjševanje porabe. Leta 2000 je bila povprečna poraba na člana gospodinjstva 64 kg kruha, leta 2018 pa le še malo več kot 26 kg. Znaten padec porabe je opazen tudi pri vseh vrstah moke. Poraba je precej stabilna pri testeninah, pri rižu pa se rahlo zmanjšuje že več let. Ob tem bi lahko pričakovali porast porabe drugih živil, a statistika tega ne kaže. Tudi poraba mesa, zelenjave in sadja se zadnjih nekaj let ali vse od leta 2000 znižuje.

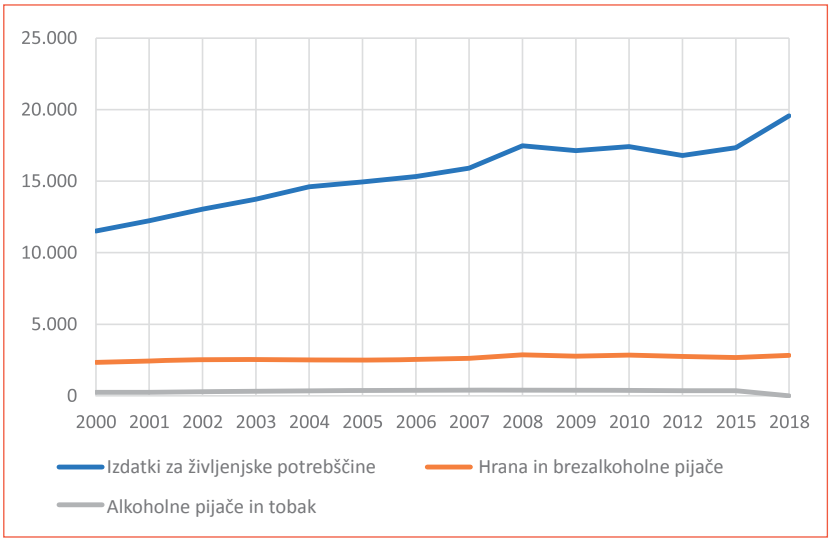

Grafikon 1: Izdatki v evrih na povprečno gospodinjstvo (2,48 člana) v Sloveniji za nekatere življenjske potrebščine
Vir: SURS, splet: https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/10/77

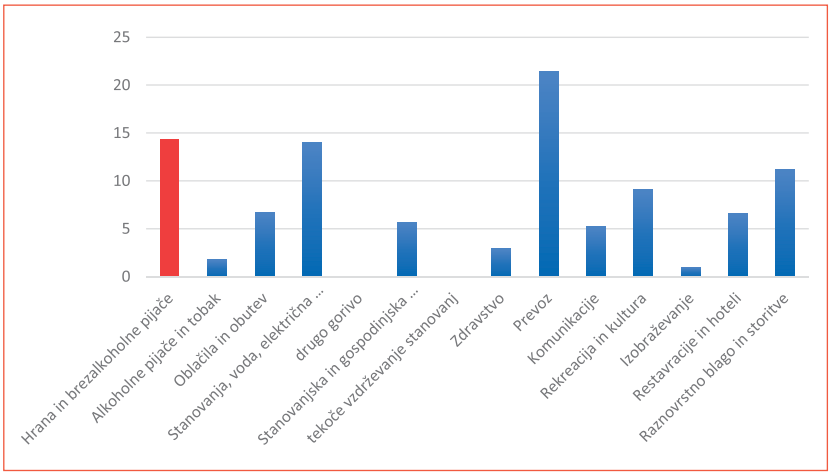

Grafikon 2: Struktura izdatkov (%) za življenjske potrebščine povprečnega slovenskega gospodinjstva leta 2018
Vir: SURS, splet: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H154S.px/table/tableViewLayout2/

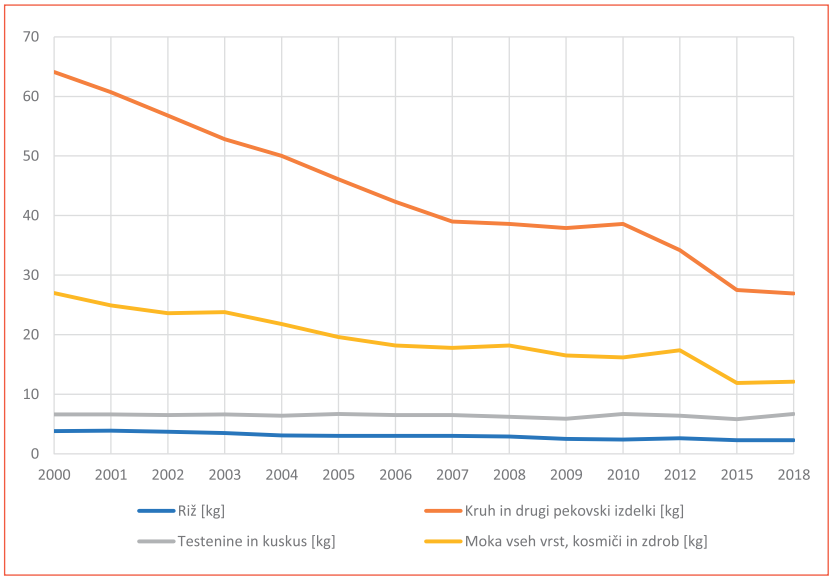

Grafikon 3: Količine doma porabljenih živil na člana gospodinjstva
Vir: SURS, splet: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H155S.px/table/tableViewLayout2/

V zadnjih 18 letih je opazen trend zmanjševanja porabe sladkorja (s 14 kg leta 2000 na nekaj več kot 6 kg sladkorja leta 2018), kar je lahko pozitiven kazalec, ker je sladkor v prevelikih količinah prepoznan kot nezdravo živilo. Povprečna poraba rib na člana gospodinjstva je v Sloveniji nizka in se še zmanjšuje; trenutno dosega le okrog 1 kg na leto.

Če omenimo še pijače, v povprečju gospodinjstva porabijo največ piva (nekaj nad 26 l piva na člana gospodinjstva leta 2018), sledi poraba brezalkoholnih pijač (24 l), sadnih sokov (16,4 l) in vina (8,4 l). Pri tem je vprašanje, v kolikšni meri na porabo alkoholnih oz. brezalkoholnih pijač vplivajo razne oglaševalske akcije, cestno-prometni predpisi, saj se poraba vina zmanjšuje že od leta 2000, poraba piva pa se je od leta 2003 do 2010 rahlo povečevala, zadnja leta je bolj ali manj nespremenjena. Preseneča pa zmanjševanje porabe brezalkoholnih pijač, še zlasti sadnih sokov.

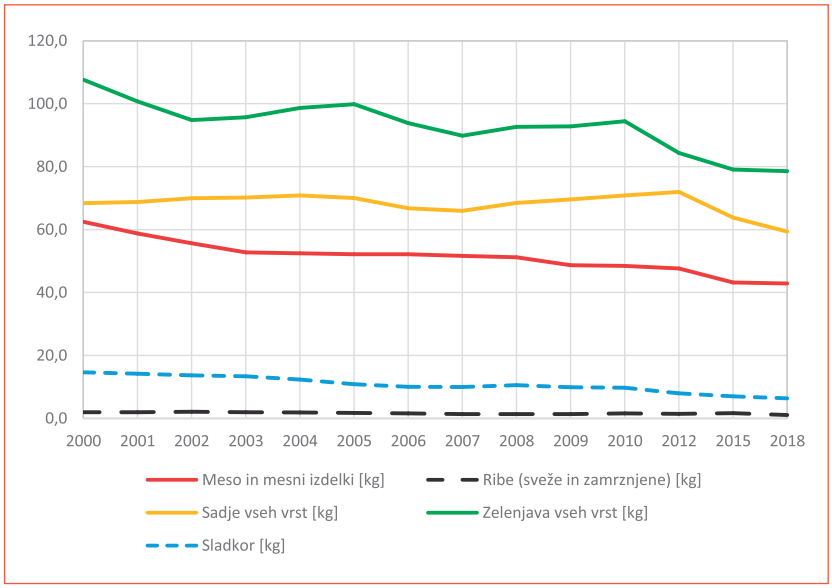

Grafikon 4: Količine doma porabljenih živil na člana gospodinjstva
Vir: SURS, splet: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H155S.px/table/tableViewLayout2/

Odpadna hrana

V Sloveniji je v letu 2018 nastalo skoraj 139.900 ton odpadne hrane ali povprečno 68 kg na prebivalca (4 kg več kot leta 2017), od tega polovica (52 %) v gospodinjstvih. V gospodinjstvih nastala odpadna hrana je pomenila 11 % vseh v gospodinjstvih nastalih komunalnih odpadkov. Povečanje je deloma tudi posledica večje količine zbranih biorazgradljivih odpadkov. Statistični urad RS (splet: https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8433) navaja oceno, da je bilo med to odpadno hrano 38 % užitnega dela, in to količino bi lahko z ozaveščanjem in pravilnim odnosom do hrane zmanjšali ali preprečili. 62 % odpadne hrane so bili neužitni deli, npr. kosti, koščice, olupki, jajčne lupine, lupine, luščine itd., ki se jim večinoma ne moremo izogniti.

Največja količina odpadne hrane, ki je prišla v sistem ravnanja z odpadki, to je 48 %, je bila predelana v bioplinarnah, 29 % je bilo predelane v kompostarnah, 21 % odpadne hrane pa je bilo pred odlaganjem biološko stabilizirane. 2 % odpadne hrane je bilo v 2018 obdelane z drugimi načini obdelave (npr. sosežig in sežig, ponovno rafiniranje olja ter drugi postopki biološke predelave) (SURS, 2018).

Namesto zaključka

Ker se v tem članku v večji meri ne sprašujemo po vzrokih in posledicah, pa vseeno velja razmisliti, kako spremeniti odnos do hrane (kupiti samo toliko in takrat, ko jo potrebujemo), vsak geograf pa se lahko tudi vpraša, kako razložiti zmanjševanje porabe skoraj vseh vrst živil, saj vemo, da zmanjševanje nekega izdelka praviloma pomeni povečevanje drugega (nadomestnega). Ali je del razlage v tem, da morda vse bolj obiskujemo restavracije in gostilne, kar v podatkih ni zajeto? Kakorkoli, poiščite o tem še kakšen odgovor sami!

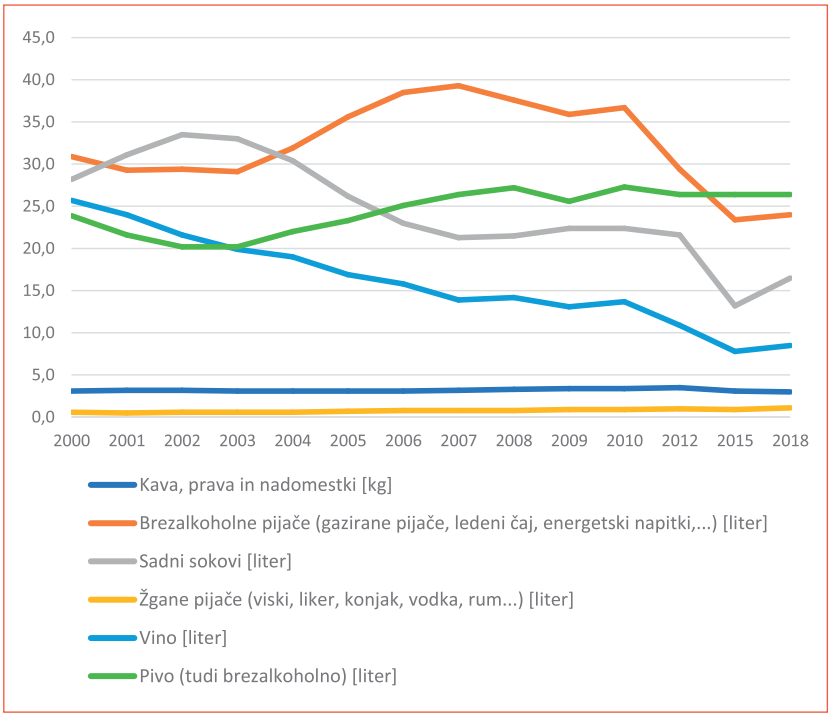

Grafikon 5: Količine doma porabljenih živil in pijač na člana gospodinjstva
Vir: SURS, splet: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H155S.px/table/tableViewLayout2/

Viri:

1. Prebivalec Slovenije je v 2018 zavrgel povprečno 68 kg hrane. SURS, 2018. Splet: https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8433.
2. SURS, splet: https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/10/77.
3. SURS, splet: https://pxweb.stat.si/SiStatDb/pxweb/sl/HITRE_Repozitorij/HITRE_Repozitorij/H154S.px/table/tableViewLayout2/.
4. SURS. Metodološko pojasnilo. Poraba v gospodinjstvih. Splet: https://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/7782